

A DENEVÉRGYŰRŰZÉS SZABÁLYAI

I. A denevérgyűrűzés engedélyezése

1. Az európai denevérfajok populációinak megőrzéséről szóló megállapodás végrehajtása érdekében a védelemben részesülő denevérfajok egyedei gyűrűzésének országos, központi koordinációját a Magyar Természettudományi Múzeum (a továbbiakban: MTM) végzi. A MTM a denevérgyűrűzési feladatok ellátására a Magyar Denevérgyűrűzési Központot (a továbbiakban: MDGyK), és a Magyar Denevérgyűrűzési Adatbázist hozza létre és működteti.
2. Magyarországon denevérgyűrűzést csak az végezhet, aki a természetvédelemért felelős minisztérium (a továbbiakban: minisztérium) által kiadott érvényes denevérgyűrűző bizonyítvánnyal rendelkezik. Munkáját ezen szabállyal összhangban kell végeznie.
3. Állandó denevérgyűrűző bizonyítványt az kaphat, aki a Denevérgyűrűző Vizsgabizottság előtt sikeres gyűrűzővizsgát tett. Gyűrűzővizsgára a minisztériumnál lehet jelentkezni. A MDGyK kiemelten fontosnak tartja és ajánlja, hogy a vizsgára való jelentkezés előtt a vizsgázó ismerkedjen meg a gyűrűzés gyakorlati tudnivalóival egy gyakorlott denevérgyűrűző mellett.
4. A denevérgyűrűző bizonyítványt a vizsgabizottság elnökének javaslata alapján a minisztérium állítja ki. A denevérgyűrűző bizonyítvány annak visszavonásáig érvényes.
5. A denevérbefogás megkezdésekor a gyűrűzőnek rendelkeznie kell a denevérgyűrűző bizonyítvány mellett, a területileg illetékes Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, fokozottan védett faj esetén az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség engedélyével, és a MDGyK által elfogadott éves kutatási tervvel is. Munkáját az ezekben foglaltaknak megfelelően kell végeznie.
6. Érvényes denevérgyűrűző bizonyítvánnyal rendelkezők kötelesek adott évben végzett denevérgyűrűzési tevékenységükről (az eredményektől függetlenül) jelentést küldeni a MDGyK számára legkésőbb a következő év január 31-ig. A jelentést a MDGyK által kijelölt, adatkezelést végző személy címére, az előre rögzített, egységes formátumban kell megküldeni.

II. A denevérgyűrűzés etikai szabályai

1. Kizárólag aktív időszakban (április 1-től október 31-ig) és aktív állatokat szabad gyűrűzni. A telelő vagy alvó denevérek gyűrűzése, zavarása tilos.
2. Az állatok befogásához megengedett eszköz a függönyháló és a húrcsapda, illetve mindazok az eszközök, melyek használatához a Magyar Denevérgyűrűzési Tanács hozzájárul.
3. Gyűrűzni és denevért a hálóból kiszedni csak alkoholos befolyásoltságtól mentesen szabad. A gyűrűzést vezető felelőssége az állatokra és felszerelésre vonatkozó maximálisan biztonságos feltételek megteremtése.

4.

- a) Gyűrűzni csak azokat a denevérfajokat lehet, melyek ilyen értelemben szerepelnek az illető gyűrűző elfogadott éves kutatási tervében (kutatási engedélyében). A kutatási tervet a gyűrűző adott tájegység kutatására és egy éves időszakra készíti el, és elfogadásra a MDGyK elé terjeszti. A MDGyK év eleji (határozatképes) ülésén bírálja el a kutatási terveket, és fogadja el változatlanul vagy módosított formában, a gyűrűzhető fajok megjelölésével. A kutatást végző személy vagy csoport a végzett munkáról köteles beszámolni a MDGyK-nak, legkésőbb kutatási tervek következő évi elbírálásakor. Egy ilyen engedéllyel kutatott területen és témában, a kutatásért felelős személy vagy csoport beleegyezésével, minden gyűrűző-bizonyítvánnyal rendelkező személy végezhet a kutatási engedélyben szereplő fajokra kiterjedő gyűrűzést.
- b) Fajtól függetlenül nem lehet gyűrűzni egy fajt vagy a denevérállomány egészét olyan élőhelyen, ahol az adott faj vagy az ott élő állomány gyűrűs egyedeinek aránya elérte a 10 %-ot.
- c) Előrehaladott vemhes és nemrég kirepült, fiatal egyedek gyűrűzése tilos.

5. A denevérek befogásakor a fogóeszközt úgy kell elhelyezni, hogy az a denevérek számára egyértelműen a külvilághoz, és ne a szálláshelyükhöz tartozzon.

6. A használt fogóeszközt szükség szerint, de legalább negyedóránként ellenőrizni kell. A befogott állatok a fogási időtől számított legfeljebb két óráig lehetnek fogva, ezután minden körülmények között szabadon kell engedni őket. Ha a helyzet úgy kívánja, a felesleges fogvatartás elkerülése érdekében a befogást szüneteltetni kell.

7. A szedést kíméletesen, de gyorsan végezzük, szedés miatt az állatot sérülés nem érheti. Ha másképp nem oldható meg, inkább a háló egy-két szemét vágjuk el.

8. A denevéreket kesztyűvel vegyük kézbe saját magunk és az állatok sérülésének elkerülése érdekében.

9. A befogott állatokat laza szövésű, jól szellőző, bekötött szájú vászonzacskóban, mindig jól látható helyen felakasztva kell gyűrűzésig tartani.

10. Ha a visszafogott állaton a gyűrű sérülést okozott, akkor óvatosan eltávolítjuk és

- a) kis, felszíni sérülés esetén áttesszük a másik alkarra
- b) ennél nagyobb sérülés esetén az állatot gyűrű nélkül engedjük el (ld. még a III/4. pontot!)

A gyűrű eltávolítását mindig ketten végezzék, a gyűrű mindkét talpát egyszerre kell húzni.

11. Alkarmérésnél vigyázni kell a könyök és a csukló sérülésének elkerülésére, tömegmérésnél pedig arra, hogy az állat kapjon levegőt.

12. A befogott állatot felemelt, nyitott tenyerünkből engedjük szabadon. Ha valamilyen oknál fogva nem akar elrepülni, de láthatóan sértetlen, akkor a közelben minél magasabbra egy fára, vagy más, alkalmas, biztonságos tereptárgyra kell felhelyezni, esetleg a szálláshely biztos ismeretében oda visszavinni. Ha valamilyen sérülés az állatot röpképtelenné teszi, gyűrű nélkül próbáljuk a számára legalkalmasabb, védett helyre juttatni, ahol a legjobb esélye van a felgyógyulásra. Ha gyűrűzés közben egy állat elpusztul, akkor a körülmények pontos feljegyzése és az egyed lefagyasztása mellett értesítsük a MTM Állattárát.

III. A denevérgyűrűzés gyakorlati szabályai

1. Ha határozáskor az állat faját nem tudjuk teljes biztonsággal megállapítani, akkor minél több méret, adat felvétele, esetleg fotó készítése szükséges.

2. A denevérek gyűrűzésére csak jól olvasható, szabályos profilú, a MDGyK által kiadott gyűrű használható fel. A denevérek gyűrűzésére négy gyűrűtípust használunk. A gyűrűket mindig úgy helyezük fel, hogy a gyűrűszám utolsó számjegyei a szárny hátoldálára és a csukló felé kerüljenek. Összeczáráskor arra kell vigyázni, hogy a gyűrűt a lehető legtágabbra hagyjuk, de még biztosan ne eshessen le és ne csúszhasson át a csuklón, illetve összehajtott szárnynál a kézközépcsontok ne férjenek át a talpak között.

- a) I. méret (2,9 mm belső átmérő): *Hypsugo savii*, *Myotis alcaethoe*, *M. brandtii*, *M. daubentonii*, *M. mystacinus*, *Pipistrellus kuhlii*, *P. nathusii*, *P. pipistrellus*, *P. pygmaeus*. A talpak között 0,5-1 mm rést hagyunk.
- b) II. méret (3,5 mm belső átmérő): *Barbastella barbastellus*, *Myotis bechsteinii*, *M. emarginatus*, *M. nattereri*, *Plecotus auritus*, *P. austriacus*, *Rhinolophus hipposideros*. A talpak között kb. 1 mm rést hagyunk.
- c) III. méret (4,2 mm belső átmérő): *Eptesicus nilssonii*, *M. dasycneme*, *Miniopterus schreibersii*, *Nyctalus leisleri*, *Rhinolophus euryale*, *Vespertilio murinus*. A talpak között kb. 1 mm rést hagyunk.
- d) IV. méret (5,2 mm belső átmérő): *Eptesicus serotinus*, *Myotis blythii*, *M. myotis*, *Nyctalus lasiopterus*, *N. noctula*, *Rhinolophus ferrumequinum*. A talpak között 1-1,5 mm rést hagyunk.

3. A denevérek alkarját könnyen járó tolómérővel mérjük az összecsukott szárnyon, a könyök- és a csuklóízület két legtávolabbi pontját fogva be. A tolómérőt csak annyira nyomjuk össze, hogy az alkart éppen "megfogja".

4. Ha a visszafogott denevéren a gyűrű nem olvasható biztosan, akkor a gyűrű okozta sérülésekkel kapcsolatos szabályok (II/9) figyelembevételével másikra cseréljük, és az új gyűrűszámot a naplóba bejegyezzük. A levett gyűrűt meg kell őrizni és a gyűrűzési adatokkal együtt a MDGyK-nak el kell küldeni.

IV. A gyűrűzőnapló vezetése

1. A gyűrűzésekről a denevérgyűrűzőnek naplót kell vezetnie. A gyűrűzőnaplóba fel kell jegyezni a gyűrűzés körülményeit, a denevérek adatait és egyéb, lényegesnek ítélt körülményeket, adatokat.

2. A gyűrűzés körülményei

A gyűrűzés előtt a naplóba fejléctet készítünk, ami tartalmazza a gyűrűzés körülményeit.

- a) a gyűrűzés helye: a település, melynek közigazgatási határába tartozik, és a konkrét hely (tó, völgy, barlang, templom stb.) neve, esetleg GPS koordináta
- b) a gyűrűzés ideje: a gyűrűzés éjszakáját megelőző nappal dátuma
- c) időjárás: néhány szóban jellemezve az előző nap illetve időszak időjárását, majd az éjszaka időjárási adatait leírva úgymint: felhőzet, szél- és csapadékviszonyok. A hőmérsékletet lehetőség szerint óránként legalább 0,5 °C pontossággal fel kell jegyezni.

- d) hálóhelyek: a felállított hálók elhelyezkedéséről leírást kell készíteni, mely alapján azok később is behatárolhatók. Egnél több hálóhely esetén azokat számokkal kell ellátni. A leírásban a hálók méreteit és darabszámát is meg kell adni.

3. A denevérek adatai

- a) gyűrűszám
- b) fajnév: latinul, a genus rövidíthető
- c) ivar
- d) kor: ha biztosan megállapítható. Az azévi születésű, repülni képes denevér kora: subadult (sad.), a nem azévi születésű, de a szaporodásban még részt nem vett denevér kora: immatur (imm.), a szaporodásban már részt vett denevér kora: adult (ad.).
- e) alkarhossz: mm-ben, tizedmilliméter pontossággal
- f) testtömeg: g-ban, tizedgramm pontossággal
- g) fogási idő: óra, perc
- h) hálóhely

4. Egyéb megjegyzések

Az adatok mellett vagy a gyűrűzés után feltüntetjük az egyes denevérekre illetve a gyűrűzés egészére vonatkozó megfigyeléseinket, megjegyzéseinket. Ilyenek: sérülések, forradások, rendellenességek az állaton, egyéb méretek, pl. fülhossz, fülfedő szélessége, lábszárhossz, hüvelykujj hossza, ujjak aránya stb., bundaszín eltérései (színváltozatok, albinizmus), vemhesség, szopott emlők, duzzadt herék, fogkopottság, vedlés vagy paraziták jelenléte, gyűrűcsere, genetikai vizsgálatok céljából történő mintavétel, stb.; illetve az első denevér megjelenésének ideje, erősebb mozgások ideje, egymás melletti hálóba akadások, behívások, melyik irányból érkezett az állat vagy detektoros megfigyelések, rovarmozgások stb. Az aláhúzással kiemelteket feltétlenül fel kell jegyezni!

5. Visszafogások

- a) Az ugyanazon éjjel gyűrűzött és visszafogott denevérek esetében a gyűrűszám aláhúzásával jelöljük a visszafogást és feljegyezzük az időt és a hálóhelyet. A fél óránál régebben gyűrűzött denevérek testtömegét is megmérjük.
- b) A nem ugyanazon az éjszakán gyűrűzött és visszafogott denevérek esetében gyűrűszámuk bekeretezésével jelöljük a visszafogást és minden adatukat felvesszük.
- c) Gyűrűcsere esetén a régi gyűrű számát bekeretezzük, az új gyűrűszámot pedig a megjegyzés rovatba írjuk.
- d) A külföldi gyűrűs visszafogásról a MDGyK vezetőjének haladéktalanul külön jelentést kell küldeni.

V.

A gyűrűzés ideje alatt a fenti szabályok betartásáért a gyűrűzés vezetője a felelős.

Budapest, év.....hó.....-n

.....
MDGyK

Elérhetőségek:

Magyar Denevérgyűrzési Központ

1083 Budapest, Ludovika tér 6.

gorfol.tamas@gmail.com

+36-30-2006222

+36-1-2101075 / 5033, 5030

Magyar Természettudományi Múzeum

1083 Budapest, Ludovika tér 6.

+36-1-2101075 / 5033, 5030